



ATASSUT

UKA15/15

Steen Lynge

29.09.2015

**Naalackersuisut siulittaasuata ammaanermi oqalugiaataa
(Naalackersuisut Siulittaasuat)**

Kiffaanngissuseqarluni toqqissisimallunilu inuusinnaanermut pisinnaatitaaffik

Innuttaasut meeraagunik inersimasuugunilluunniit tamarmik pisinnaatitaaffigivaat kiffaanngissuseqarluni toqqissisimallunilu inuusinnaaneq inuiaqatigiillu akisussaaffigivaat taamatut innuttaasut kiffaanngissuseqarlutik toqqissisimallutillu inuuneqarnissaanut sinaakktissanik pilersitsinissaq.

Innuttaasoq arlalinnik pisinnaatitaaffeqaraagat, taava politikkerit pisussaaffigivaat, innuttaasumut atugassarititat naapertorlugit sinaakktissanik pilersitsinissaq.

Taakku sinaakktissat assigiinngisitaarput, kisianni aamma imminut attuumakkajupput.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat patajaattuusariaqarpoq innuttaasut pitsaasunik toqqissisimanartunillu atugassaqtinnissaat qulakkeerneqassapput . Nunanut allanut ineriartortunut Kalallit Nunaat sanillersuutigissagutsigu, aningaasaqarniarnerput ajoriinnagassaangilaq. Aningaasaqarneq pillugu oqaaseqaqqinnginnitsinni, pingaaruteqarpoq aamma inuiaqatigiittut tamatta qanoq isummersoriaaseqarnerput tikilaassallutigu.

Assersuutigalugu innuttaasoq ineqassaaq, ilinniagaqarsimassaaq aamma suliffeqassalluni tunngaviusumik pisinnaatitaaffiit matussusersimassappata. Kisianni kiffaanngissuseqarluni aamma toqqissisimalluni inuuniarneqarnissami sinaakktissani ineqarneq, ilinniarsimaneq aamma suliffeqarneq kisimik apeqqutaanngillat. Inuiaqatigiit aamma pissutsit allat isummersorfigisussaavaat soorlu innuttaasut isummersoriaasii.



Pingaaruteqarpoq innuttaasut tamarmik minnerunngitsumillu politikkerit inuiaqatigiinni pissutsit pitsaasut pitsaanngitsutulli aamma eqqartussallugit. Pingaartuteqarpoq, aamma pissutsit tulluusimaarutigingisaraluagulluunniit, aamma oqaluunserinninnikkut saqqummiunneqartarnissaat, taamaasiornikkut inuit ataatsimut isummersortaatsiminnik inerititaqarsinnaalissapput tamanut peqqinnarnerusumik inuuneqalernissamut sinaakkusersuinermi.

Kalaallit Nunaat ajorluartumik pinngitsaaliinerit amerlassusaaannik rekortimik tigumminittuuvoq, tamatumallu saniatigut aamma silarsuarmi nakuusernerit aammalu immminut toquttartut amerlanerpaat ilaannut ilaalluta. Inuiaqatigiittut tamakkua isummerfigisariaqalerpavut. Nipangersimaannarluta tamakku pissutsit akuersaaginnarsinnaanngilavut.

Atassut-mit alianartutut isumaqarfigaarput, aasaq manna politiit pinngitsaaliinermut atatillugu ilitersuutitnik siammarterisariaqarsimapput qanoq unnuami illoqarfilerinerup nalaani pinngitsaalineqarsinnaaneq pinngitsoortsinneqarsinnaara pillugu. Taamatut politiit periuseqartariaqarnera takussutissaavoq inuiaqatigiittut killissimanitsinni, arnat innuttaasut kiffaanngissuseqanngitsut, taamatut pinngitsaalilerneqarnissamik pinaveersimatitsiniarluni aaliangersimasumik iliuseqartariaqalersimaneq. Tamanna inuiaqatigiittu akuersaarsinnaanngilarput.

Kisitsisit erseqqaarissumik takutippaat, ajorluartumik taamatut pinerluttulerinermi inatsisit atorlugu inuttut kiffaanngissutsip illersorneqarsinnaanera aammalu ilitersuinikkut aqutissiuussineq naammanngitsoq. Pisariaqarpoq eqqarsartariaatsimik allannguinnissaq, tamannalu aatsaat angusinnaavarput inuiaqatigiittut oqaloqatigiinnitsigut.

Pingaaruteqarpoq naqissusissallugu, pinngitsaalineqarsimasumiinngimmat akisussaaffik. Pinngitsaaliisimasulli kisimi akisussaaffigalugu. Pingaaruteqarpoq inuiaqatigiittut eqqumaffigissallugit pissutsit tamakku qaqugumulluunniit akuersaarneqarsinnaanngitsut.



Innuttaasut akornanni, meeqqat atuariiini ilinniartinnilu oqallinnerit pisariaqartippavut aamma paasititsiniaalluni suliniutit. Ajornartorsiutit pinngitsaaliisarnermiit aammalu nakuusertarnermiit pinngortartut iliuuseqarfigineqartariaqarput.

Innuttaasoq kinaluunniit toqqissisimasinnaasariaqarpoq, ilisimaariguniuk inuiaqatigiit akisussaassuseqarlutik isummersinnaassuseqarnermigut taamatut inuttut kiffaanngissutsip innarlerniarneqarnerani.

Naak isummersortarnitsigut unammilligassaqaqaraluaqisugut, taamaattoq Kalaallit Nunaanni ileqqunik allannguisinnaassuseqarluarpugut aammalu paasititsiniaalluni suliniutinut tigusillaqqilluta.

Imigassamik atuiupilunnerit pillugit paasititsiniaanerit iluatsilluarsimasut assersuutitut taaginnarsinnaavagut, tassanimi firs-ikkut ingerlanerini agguaqatigiisillugu innuttaasumut ataatsimut imigassaq 20 liiterit missaani atuisuusimavoq, ullumikkullu 9 liiterimut killissimalluni. Taama oqarnera ima paasineqassanngilaq, suliat ingerlanneqarsimasut naammagiinnassagivut, kisiannili ilorraap tungaanut ingerlavugut.

Kalaallit Nunaanni innuttaasut uppersarsinnaavaa pissutsinik allannguisinnaaneq akisussaaffimmillu tigusisinnaaneq. Sapinngilagut aamma pisinnaavugut unititsissalluta.

Ilinniartitaaneq

Kalaallit Nunaata siunissaa ilinniartitaanermiittoq isumaqatigiissutigaarput. Innuttaasut akornanni ilinniarsimassutsip qaffassarnissaanut pingaaruteqarluinnarpoq, tunngaviusut, tassaasullu meeqqat naammattunik piginnaasaqarlutik meeqqat atuariiannit naammassisarnissaat. Ullumikkut meeqqat atuariiannit, naammattunik piginnaasaqalersimanatik naammassinnittartut amerlavallaarput, taamaattumik Piareersarfimmi piginnaanngorsartartut amerlapput.

Meeqqanut anguniagassaasusaanngikkaluarpoq Piareersarfinnissaq. Taamaattumik Atassut-mit siunnersuutigaarput nammineq kajumissutsimik 11. klasse toqqarneqarsinnaanngooqqissasoq. 11.



klasse-p aqqissuunnissaa atuarnertut naliginnaasutut aqqissuuteqqissaarneqartariaqanngilaq. 11. klasse aqqissuunneqartariaqarpoq, atuartup nammineq fag-it aaliangersimasut pisariaqartitani toqqartorsinnaallugit, ilinniaqqinnissaminut amigaatigisaminik. Taamaasiornikkut qulakkeerneqarsinnaavoq, atuarfiup meeqqat ingerlanerannut malinnaaqqissaarsinnaanera, atuartullu ilinniaqqinnissamut ingerlaqqissinnaallutik.

Aaqqissuusseqqinneq

Utoqqaliniusiutit aamma siusinaarluni soraarnerusiutit pillugit aqqissuusseqqinnissamut pilersaaruteqarpoq. Aaqqissuusseqqinnerit siunertarisussaavaat tigusartagallit pitsaanerumik atugassaqaartilernissaat, aammalu aqqissuusseqqinnerup kingunerisussaassallugu inuiaqatigiinni sipaarniuteqarnissaq. Pingaaruteqarpoq, innuttaasut naammattunik paasissutissinneqarnissaat, taamaasiornikkut pisariaqanngitsumik innuttaasut akornanni toqqissisimanngittitsisoqannginniassammat.

Pingaaruteqarpoq aqqissuusseqqinnerit tamaasa ataatsimut isiginiassallugit tunngaviusullu imminut ataqatigiissinnaasariaqarlutik, pisut ataasiakkaat nalilersuiffigineqarneri kisiisa piinnarnagit.

Aningaasaliinerit

Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorneq pitsaanerulissappat, taava pisariaqarpoq nunap atortulersugaaneranut aningaasaliinissaq.

Nunap atortulersugaanera inuutissarsiornerup ineriartortinneqarneranut pingaaruteqarpoq.

Inuiaqatigiinni aningaasartuutitut nunap atortulersugaanerata qanoq ittuunera aaliangiisuvoq.

Inuiaqatigiit demografi naapertorlugu ineriartornera aningaasaliinissatsinnut aallaaviusariaqarpoq, sumiiffinni ataasiakkuutaani soqutigisaanngitsut.

Aningaasaliissutit inuiaqatigiit ataqatigiittumik ineriartortinneqarnerata aammalu

inuutissarsiornerup ineriartortinnissaanut pilersaarutit ataqatigiittut aallaavigineqartariaqarput.

Inuiaat ingerlasinnaanngillat peqqissumik inuutissarsiornerat tunngaveqanngippat aammalu nunap atortulersugaanera inuutissarsiornermut peqqissumut qulakkeerinneqataanngippat.



Aningaasaqarneq

Atugarissaarnitsinnut aningaaraqneq tunngaviuvoq. Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut unammillernartumik inissisimavoq. Atugarissaarnerput piginnassagutsigu allaallu pitsanngorsassagutsigu, taava pingaaruteqarpoq maannakkut aningaasaqarnermi periarfissatta annertunerusumik piujuartitsineramik toqqammavilersuinissaq aningaasarsiornikkut tunngaviit annertusillutigit.

Aningaasaqarnerup sivikinnerusumi pitsanngoriaateqarnissaa Pingaaruteqarpoq teknologi atorluarlugu pisariillisaajuarnissarput, taamaasiornikkullu aningaasaqarnitta piujartinnerulersinnaanissaa.

Kisianni tassa naammangilaq pisortat aningaasaqarneranni sipaarniuteqallattaaneq imaluunniit pisariillisaanikkut ukiuni makkunani aningaasaqarnikkut amingartoorutaasussat unammilligassatta matussuserneqarsinnaanissaat.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit ungasinngitsukkut 2015-imi aningaasaqarnerput pillugu nalunaarusiartik saqqummiuteqqammerpaat, aningaasaqarnermullu siunnersuisoqatigiit arlalinnik soqutiginaatilinnik siunnersuutitik saqqummiussaqlutik. Taakku siunnersuutit ilaatigut taaneqarsinnaapput piujuartitsilluni akisussaassuseqarlunilu aningaasaqarnermut siunnersuutit, taakkunanimi qitiutinneqarmat maannakkut pissarititaareersut pitsaanagerusumik atornerqarnissaat, inuiaqatigiinnut kinguneqarluarnerusumik.

Atassut isumaqataavoq, ilaatigut soraarnerusutisiassanik ileqqaakkat maani nunami akileraarutigineqartarnissaat. Maannakkut malittarisassat atuuttut naapertorlugit aatsaat ileqqaakkat tiguneqaraagata akileraartoqartarnera, taamaasillunilu Kalaallit Nunaat taamatut aqqissuussisoqarneratigut akileraarutitigut isertitassanik annaasaqartarpoq, innuttaasoq nunap avataanut nuukkaagat. Tamanna piujuartitsinerunngilaq.



Ungasinnerusumut anguniagassat aningaasaqarnerup pitsaanerulernissaanut

Kalaallit Nunaata imartaani ullutsinni eqqoqqissaartumik pissarititat uumassusillit qanoq annertutigineri ilisimaqqissaanngilavut, tamatumap kingunerivaa pisassiissutissat annertussusersornissaanni mianersorluni tunngavissiisoqartarnera. Taamaattumik pingaaruteqarpoq Pinngortitaleriffimmut aningaasalersuinissaq, pissarititat qanoq annertutiginerinut uppernarsaateqarnissaq qulakkeerluarumallugu.

Uppernarsaateqarnerup qulakkiissavai aalisarnerup iluani periarfissanik nutaanik nassaarsinnaaneq, aammalu pisassiissutit illersorneqarsinnaalluartumik tunngavissinneqarsinnaassallutik.

Taamaasilluni qulakkeerneaqqissaq Kalaallit Nunaata piujuartitsinermik tunngaveqarluni avammut tunisassiortuarsinnaanissaa.

Nunatta iluani pissarititat uumassusilinnut akitsuutit qanoq pitsaanerusumik atorluaasoqarnissaanut kajumittitsilersinnaaneri isiginiarnerusariaqarpavut. Assigiinngisitaartumik akitsuusersuisarneq atorveqartariaqarpoq, pissarititat maani nunami tunisassiarineqartut annikinnerusumik akitsuusersorneqarnerisigut, maani suliffissanik pilersitsiortuimmata. Taamaasiornikkut suliffissat amerlanerusut pilersiortorneqarsinnaapput, akileraarutigullu isertitat aningaasaqarnermut iluaqusiisinnaallutik.

Kalaallit Nunaanni inuutissarsiorneq taamaasillunilu aamma isertitat annerpaamik aalisarnermik aallaaveqarput. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorneq assut malussajavoq alisakkat qaqqineqartut annertussusaasa aammalu akit nikerarneri pissutaallutik. Inuutissarsiummik ataasiinnarmik aningaasaqarnikkut isumalluuteqarneq peqqinnangilaq.

Isumalluutit uumaatsut nunatsinniittut atorluarnerussagut, taamaasiornikkut Kalaallit Nunaannut aningaasanik isaatitsinissamik periarfissiissaagut siammasinnerusumik isaatitsissuteqarnikkut, ullumikkutuut aalisarnerinnarmiunngitsoq.



Taamaattumik Atassut-ip Naalakkersuisut inatsisitigut sinaakktissiuinera isumaqatigivaa, nunatsinni pissarititat uumaatsut atorluarneqarnerulernissaanik aqqtissiuussisussat. Atassut-ip pingaartippaa, nunatta takornariartitsinermit aningaasalersuinissaa. Takornariartitsineq tunisassiorfiuvoq nunarsuaq tamakkerlugu ukiuni kingullerni annertusiartuinnartoq, taammaattoqarneralu annikilliartorani. Killormulli silarsuaq milliortuinnartuusivoq, taamaasineratigullu ullut tamaasa tikitassanik nutaanik pisariaqartitsineq annertusiartorluni. Kalaallit Nunaanni takornariartitsinermit periarfissatta atorluarsinnaanera atorluarsimangilarput nunap atortulersugaanera pissutaalluni.

Nunap atortulersugaanera pitsaanerusoq takornariartitsinerup ineriartornissaanut qulakkeerinnittussaavoq. Tamatumap kingunerissavaa nunatta avataaniit aningaasanik isaatitsisinnaanera. Taamaattumik aningaasalersuinerit ataqatigiittariaqarput aamma takornariaqarneq eqqarsaatigalugu nunatsinnilu demografi tunngavingalugu ineriartorneq.

Pitsaanerusumik maannakkut aningaasaqarnitta atorluarneqarnerusinnaanera akitsuusersuinerillu, nunatta pissarititaanik uummassusilinnik uumaatsunillu atorluannikkut suliffissanik pilersitsiortuinissamut kajumittitsilersuusariaqarput, tassuunakkut atugarissaarnerput qularnaarunneqassaaq siunissamilu suli pitsaanerusunik suliffeqarfinnut atugassaqartitsisoqalersinnaalluni.

Anguniarneqartariaqarpoq ingerlatsiviit akileraarutaasa appartinnissaat, kisianni pisariaqarpoq siullertut pitsaanerusumik maannakkut aningaasaqarnikkut periarfissat atorluarnissaat, ingerlatsiviit akileraarutaasa appartissinnaalernissaannut inummullu ilanngaatiq qaffassinnaalernissaanut.

Suliffeqarfinnut pitsaanerusumik atugassaqartitsigutta, taava aamma tunngavississavarput suliffeqarfiit annerusumik pisortaniit pigineqartut qimakkiartuaarneqarnissaat.

Namminersorluni inuutissarsiuutilinnut pitsaanerusunik atugassaqartitsisariaqarpugut suliffissanik pilersitsinissaannut. Tamatumap aamma kingunerissammagu siunissami Kalaallit Nunaannut aningaasaleerusunnerup aningaasaliisartunit kajuminnarnerulersinnaanera.



ATASSUT INATSIARTUNI

Kiffaangissuseqarluni toqqissisimallunilu inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffik innuttaasut tamaasa akornanni attaveqatigiinneruneratigut pilersinneqarsinnaavoq aammalu inuiaqatigiinni innuttaasut ataasiakkaat ataqqillugit isummersornissamut peqataanikkut aningaasarsiorneq pitsanngorsarneqarluni.

Taamatut Atassut-mit Naalakkersuisut Siulittaasuata aammaanersiornermi oqalugiaataanut oqaaseqarluta oqallittoqarluarnissaannik kissaassivugut.